

Levende Beerze 3.0

Projectopdracht

Vastgesteld
Maart 2013

Inhoud

1	Voorgeschiedenis.....	4
2	Doelstelling	5
3	Beoogd resultaat	5
4	Opzet gebiedsontwikkeling.....	6
	Nieuwe coalities	6
	Ambities	6
	Gebied	6
	Uitnodiging en uitdaging	6
	Revolverende Grondportefeuille de Kempen	7
	Risicovoorziening.....	8
	Financiering projecten.....	8
	Beleidskaders	9
	Organisatie.....	10
	Fasering en looptijd.....	10
	Aanpassen eerder gemaakte afspraken	11
5	Financiering.....	12
	5.1 Grondportefeuille de Kempen	12
	5.2 Uitvoeringsprogramma Kleine Beerze.....	12
	a) water en natuur:.....	12
	b) Landschap, leefbaarheid en recreatie	12
	5.3 Pielis	12
	Bijlage A Gebied.....	13
	Bijlage B Hoofdstuk 3 Agenda van de Kempen: Werken aan de toekomst	14
	Bijlage C Financieel kader grondportefeuille De Kempen.....	20
	Start grondportefeuille.....	20
	Aan- en verkoop van gronden	20
	Inbreng in projecten.....	21
	Bijlage D Percelen in de grondportefeuille de Kempen (startsituatie per 1 januari 2013).....	22
	Bijlage E Uitvoeringsprogramma Kleine Beerze.....	23

1 Voorgeschiedenis

In 2007 heeft de provincie de gebiedsontwikkeling de Levende Beerze opgestart. Doel was: *‘Realiseren van een integrale gebiedsontwikkeling, die ten minste ertoe leidt dat er een Robuuste Verbinding (RV) ontstaat. Dit in samenhang met het realiseren van de wateropgave en dusdanig vormgegeven dat de lokale overheden én belanghebbenden in het gebied van begin tot eind actief betrokken zijn en het resultaat zien als hun prestatie.’* De Levende Beerze was onderdeel van het programma Mooi Brabant en is één van de negen gebiedsopgaven in de Structuurvisie Ruimte (2010).

Samen met gemeenten¹, waterschap de Dommel, reconstructiecommissies², ZLTO en natuurorganisaties zijn achtereenvolgens een Toekomstperspectief (2008) en een structuurvisie (2010) op- en vastgesteld. Bijlage A geeft de ligging van het gebied weer. Rode draad in beide documenten is het koppelen van de beleidsurgentie van de Robuuste Verbinding aan 1) de gebiedsurgenties op het gebied van economie (met name landbouw), leefbaarheid, landschap, water en 2) de regionale urgentie van een aantrekkelijk vestigingsklimaat rond Brainport. Dit onder de noemers De Beerze ‘Werkt’, (Profit), ‘Bruist’(People) en ‘Leeft’ (Planet). Met deze aanpak werd het mogelijk de aanvankelijke weerstand tegen de opgave van de Robuuste Verbinding om te zetten in enthousiasme voor een brede gebiedsontwikkeling. In vier van de 8 deelgebieden is er inmiddels sprake van concrete planvorming en –uitvoering:

- Kleine Beerze (Samenwerkingsovereenkomst, instellen bestuurscommissie, voorbereiden inrichtingsplan WILG, 2009)
- Pielis (Convenant, 2010, start)beheers'grondbank de Beerze)
- Baest (opstellen Ontwikkelagenda, 2010)
- Essche Stroom (Uitvoeringsprogramma 2006, diverse projecten in uitvoering).

Met het schrappen van de Robuuste Verbindingen in het regeerakkoord in 2010 kwam de beleidsurgentie te vervallen; de provincie heeft deze opgave niet over genomen. Alle bij de Levende Beerze betrokken partijen zien dusdanig veel meerwaarde in de geëntameerde aanpak dat zij deze, in een nieuwe vorm, willen voortzetten om de resterende, niet onaanzienlijke, ambities in het gebied te realiseren. Belangrijke overweging daarbij is dat er gezamenlijk veel is geïnvesteerd in de gebiedsontwikkeling en onderling vertrouwen. Het kan dan niet zo zijn dat partijen elkaar bij de ‘eerste de beste tegenwind’, ook al is die majeur, los laten. Deze nieuwe projectopdracht geeft hieraan invulling, aansluitend bij de koers voor Stad en Platteland die Provinciale Staten in december 2011 hebben vastgesteld.

¹ Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot, Boxtel, Oisterwijk, Haaren, Vught, Sint Michielsgestel.

² Boven-Dommel, Kempenland, Meierij en Maas & Meierij.

2 Doelstelling

Het samen met ondernemers, burgers en medeoverheden ontwikkelen en uitvoeren van plannen staat centraal in de (nieuwe) aanpak van de Levende Beerze; zo krijgt de realisatie van gebiedsurgenties vorm. Deze aanpak biedt een goede basis om de gedachtelijn in het koersdocument Stad en Platteland, om veel meer vanuit de ondernemer en burger te werken aan een vitaal platteland, concreet vorm te geven. Er zijn contacten opgebouwd, ideeën ontwikkeld en er is een grondpositie. De doelstelling voor de Levende Beerze wordt dan:

‘De ruimtelijke en ecologische kwaliteit en de leefbaarheid en identiteit van het gebied versterken door samen met private partijen (ondernemers, burgers), gemeenten en waterschap projecten te ontwikkelen en uit te voeren. Deze projecten koppelen private investeringen aan de verbetering van de kwaliteit van de Kempen.’

De gebiedsontwikkeling draagt zo bij aan een vitale, rijke en aantrekkelijke Kempen. Dit mede in het belang van een aantrekkelijke groene omgeving rond Brainport. De ervaring en expertise die zo wordt opgebouwd is van belang voor geheel Brabant (en daarbuiten). Deze laatste punten vormen de essentiële toegevoegde waarde van de gebiedsontwikkeling op provinciale schaal.

Het soort projecten in de gebiedsontwikkeling leent zich goed voor het (financieel) betrekken van private partijen als grote bedrijven, financiële instellingen e.d. bij het versterken van de vitaliteit van het platteland. Deze dimensie van de relatie stad-platteland kent tot nu toe nog weinig invulling. Hiermee sluit de gebiedsontwikkeling aan bij de Agenda van Brabant en het koersdocument ‘Transitie Stad en Platteland’:

- werken aan (ruimtelijke) kwaliteit vanuit de kracht van ondernemers en burgers in een regio;
- versterken ruimtelijke kwaliteit van de groene omgeving van Brainport;
- versterken en verbreden relatie stad en platteland.

Naast deze algemene doelstelling worden de gemaakte afspraken rond de Kleine Beerze en Pielis –aan de huidige situatie aangepast, zie hierna- uitgevoerd.

3 Beoogd resultaat

Vanuit de doelstelling levert de gebiedsontwikkeling de Levende Beerze de volgende resultaten op:

- 1) Uitvoering van minimaal 5 aansprekende projecten, die private investeringen koppelen aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Met deze projecten:
  - versterken wij de ruimtelijke en ecologische kwaliteit van de Kempen en de leefbaarheid en culturele identiteit van de Kempen;
  - doen wij ervaring op met het opzetten van privaatspublieke projecten; deze ervaring is Brabantbreed van belang.
- 2) Afronding (in aangepaste vorm) van de projecten de Kleine Beerze en Pielis, waarmee de ruimtelijke kwaliteit van deze gebieden een stevige impuls krijgt:
  - In de Kleine Beerze vindt beekherstel plaats en worden de waterbergings- en verdrogingstaakstellingen gerealiseerd. De (provinciale) EHS langs de Kleine Beerze wordt afgerond en de landschappelijke kwaliteit van het gebied verbetert. Dat geldt ook voor de leefbaarheid door investeringen in de dorpen, in de directe omgeving daarvan en door recreatieve ontsluiting van het gebied.
  - In de Pielis realiseert de Agrarische Natuurvereniging 25 hectare agrarisch natuur en landschapbeheer, inclusief een EVZ.

4 Opzet gebiedsontwikkeling

Nieuwe coalities

Uit de doelstelling volgt dat de primaire focus komt te liggen op het smeden van nieuwe coalities tussen private en publieke partijen. Dit op basis van globaal omschreven ambities voor het gebied. De uitnodiging en uitdaging liggen bij private partijen om, redenerend vanuit die ambities, te komen met plannen. De gebiedsontwikkeling is er op gericht deze realiseerbaar te maken. De provincie doet dit door:

- beschikbaar stellen van de opgebouwde grondpositie in de vorm van een revolverende grondportefeuille met een risicovoorziening;
- beschikbaar van kennis en capaciteit;
- beleidsmatig faciliteren van plannen³.

Dit in samenwerking met gemeenten en waterschappen.

Ambities

De inhoudelijke ambities voor het gebied zijn destijds (2010) neergelegd in de structuurvisie De Levende Beerze. Met het wegvallen van de (nationale) beleidsopgave van de Robuuste Verbinding gaat het om de volgende gebiedsurgenties:

- Versterken ecologische en landschappelijke kwaliteit
- Robuust watersysteem, mede met oog op klimaatveranderingen
- Versterken van de leefbaarheid van het gebied
- Versterken leefbaarheid kleine kernen

---

³ Dit is overigens niet specifiek voor deze gebiedsontwikkeling maar Brabantbreed in het kader van de nieuwe koers Stad en Platteland, op 11 mei 2012 hebben PS de Verordening ruimte hier op aangepast.

- Bijdragen aan een vitaal (plattelands)bedrijfsleven. De insteek bij het realiseren van deze ambities is steeds tweeledig. Enerzijds gaat het om de Kempen als voortuin én leverancier van Brainport. Anderzijds om de Kempen als zodanig: een aantrekkelijke, sterk ondernemende en samenwerkende regio. Hoofdstuk 3 van de Agenda van de Kempen geeft een verdere uitwerking aan deze ambities (opgenomen in bijlage B).

Gebied

Het oorspronkelijke gebied van de Levende Beerze loopt van de Belgische grens bij Bergeijk tot aan de Dommel bij Halder, in de breedte het stroomgebied van de Beerze beslaand (zie bijlage A). Daarmee vertoont het een forse overlap met de gebiedsopgave annex Landschap van Allure het Groene Woud. Daarom brengen wij de gebiedopgave de Levende Beerze, voor wat betreft het gedeelte ten noorden van de A58, volledig onder de aansturing van Het Groene Woud. Het deel ten zuiden van de A58 wordt, in lijn met het koersdocument Stad en Platteland, gekoppeld aan de Agenda van de Kempen. Met deze aanpak saneren we aanzienlijk in de bestuurlijke drukte in dit deel van Noord-Brabant: geen overlappende gebiedsopgaven met hun eigen ambtelijke en bestuurlijke structuren meer. Inhoudelijk blijft de samenhang in het gehele stroomgebied van groot belang. Dit belang wordt geborgd via een goede inhoudelijke afstemming tussen beide gebiedsopgaven.

Uitnodiging en uitdaging

In het kader van de Levende Beerze is reeds een aantal (prille) coalities met private partijen in beeld gebracht, met name in de Kleine Beerze en de Pielis. Deze vormen een startkapitaal. In aansluiting op de Agenda van de

Kempen met bijbehorende organisatieopzet werven we nieuwe partijen. Het werven partijen gebeurt binnen de spelregels staatssteun. De eerste werving vindt einde 2012 plaats.

De in de projecten te betrekken private partijen kunnen we grofweg indelen in twee categorieën:

- grote(re) bedrijven, vermogensbeheerders, ontwikkelaars e.d. Deze partijen zijn in staat vermogen in het gebied te investeren. De uitdaging voor deze partijen ligt in het (ontwikkelen en) toepassen van een ondernemingsstrategie die tevens bijdraagt aan maatschappelijke rendement (people en planet) in het landelijk gebied.
- Kleine(re) bedrijven en particulieren. Deze ontplooiën meer kleinschalige activiteiten, waarbij de aanpak van de gebiedsontwikkeling een onderscheidende steun kan zijn.

De tweede groep heeft een sterkere binding met het gebied dan de eerste. Idealiter zijn beide categorieën bij een project betrokken, dan koppelen we vermogen en regionale binding.

Revolverende Grondportefeuille de Kempen

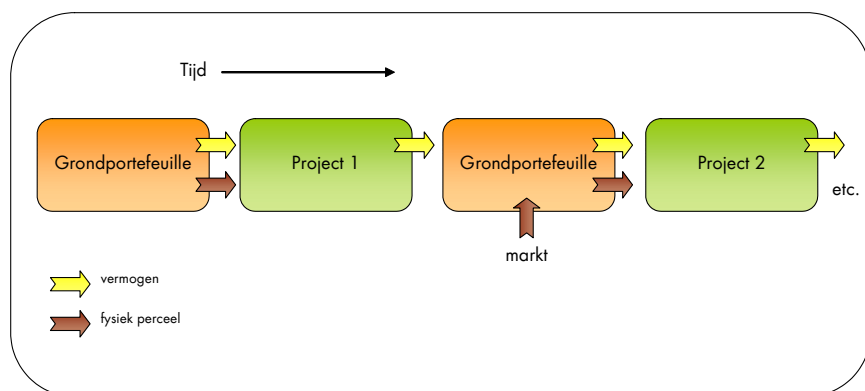
In het gebied van de Beerze heeft de provincie (rechtsreeks of via BBL) 125 ha (€ 9,3 mln vermogen) verworven die inzetbaar is voor de gebiedsontwikkeling. De provincie stelt deze beschikbaar voor een periode van 10 jaar onder de volgende condities:

1. Uiterlijk aan het einde van de periode komt het ingebrachte vermogen geheel weer beschikbaar voor de provincie.
2. Over het vermogen in de grondportefeuille brengt de provincie rente in rekening. De inkomsten uit tijdelijke pacht / verhuur komen ten goede aan de grondportefeuille. In het financieel kader (bijlage C) staat dit verder uitgewerkt.

3. De met de gronden en objecten gegenereerde verdien capaciteit wordt ingezet in de gebiedsontwikkeling. In beginsel gebeurt dit door een in omvang beperkte functiewijziging van agrarisch naar 'rode bestemming' (wonen, zorg, werken, energiewinning e.d.) binnen de projecten. Een eventueel positief resultaat van een project wordt toegevoegd aan de risicovoorziening (zie hierna) en blijft zo beschikbaar voor de gehele gebiedsontwikkeling.
4. Projecten die gebruik maken van de grondportefeuille dragen substantieel bij aan de ambities voor het gebied, zoals verwoord in hoofdstuk 3 van de Agenda van de Kempen (zie bijlage B). Bijlage C geeft een verdere uitwerking van het financieel kader voor de grondportefeuille De Kempen.

Het mechanisme van de grondportefeuille werkt als volgt. In een project wordt een deel van de grondportefeuille ingebracht en gecombineerd met vermogen en/of grond van private partijen en/of medeoverheden. Inbrengwaarde is de boekwaarde in de grondportefeuille. Vanaf het moment van inbrengen in een project komen inkomsten uit tijdelijke verpachting en verhuur ten goede aan het project. Het project dient dusdanig opgezet te zijn dat het een sluitende businesscase heeft waarmee de inbrengwaarde van de gronden weer beschikbaar komt en, vermeerderd met de rente, terugvloeit naar de grondportefeuille. Daarmee kunnen weer nieuwe grondposities worden verworven die vervolgens weer kunnen worden ingebracht in een project enzovoort. Onderstaande figuur geeft dit weer.

De aard van de projecten is, binnen de hiervoor gemelde condities, vrij. De grondportefeuille werkt in principe alleen met agrarische grond. De grondportefeuille wordt als aparte entiteit gekoppeld aan het provinciaal Ontwikkelbedrijf en functioneert binnen de kaders van het beheersstatuut van het provinciaal Ontwikkelbedrijf. Dit betekent onder andere dat de grondportefeuille niet wordt ingezet om EHS-gronden te verwerven. Uiteraard ontstaat er wel een verbinding tussen de grondportefeuille en het grondverwervingskrediet voor de EHS, zodra in een project ook EHS wordt gerealiseerd. Voor zover de kosten daarvan niet binnen het project kunnen worden komen die ten laste van de kredieten voor de EHS. In bijlage D staat een overzicht van de gronden die worden ingebracht in de grondportefeuille.

Het waterschap de Dommel en de gemeenten hebben (aanzienlijke) grondposities in het gebied. In de gesprekken die leiden tot een samenwerkingsovereenkomst rond de Agenda van de Kempen vraagt de provincie deze partijen nadrukkelijk om hun grondpositie (gedeeltelijk) op een vergelijkbare manier in te zetten.

De (beheers)grondbank die in 2010 is ingesteld voor het gebied de Pielis (totaal € 1,2 mln voor een periode van 30 jaar, Grondbank de Beerze) wordt geen onderdeel van de grondportefeuille. In 2012 formuleert de provincie samen met de partners in het convenant de Pielis (ANV de Pielis, Gemeente Bergeijk en Waterschap de Dommel) een aan de huidige situatie aangepaste aanpak.

Risicovoorziening

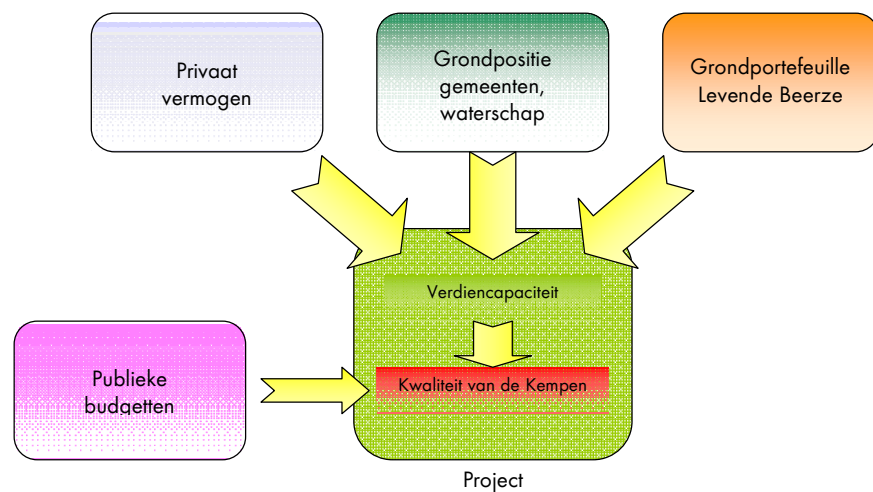
Gekoppeld aan de grondportefeuille stelt de provincie een risicovoorziening in ter grootte van € 1 miljoen (ca 10%). Deze maakt het mogelijk dat een (beperkt) deel van de in de projecten te verwachten risico's voor rekening van de provincie kunnen komen. Of en in welke mate de provincie risico's in een project op zicht neemt wordt per project besloten en vastgelegd in een overeenkomst. Het financieel kader in bijlage C geeft hiervoor de spelregels.

Financiering projecten

De projecten waarin de grondportefeuille wordt ingebracht worden gefinancierd uit verschillende bronnen, de financiering verschilt – vanzelfsprekend- per project. In ieder geval is er inzet van privaat vermogen. Daarnaast kan inbreng van vermogen van (een) gemeente(n) of waterschap aan de orde zijn. Met deze vermogens wordt verdien capaciteit gegenereerd, die wordt ingezet voor maatschappelijke doelen (people, planet). Verdien capaciteit is veelal gekoppeld aan een waardevermeerderende bestemmingswijziging (van landbouw naar wonen, zorg, werken, energiewinning e.d.) van een deel van de grondpositie in een project. Aangezien projecten altijd bijdragen aan een aantal maatschappelijke doelen is het zeer wel mogelijk dat er ook publieke

budgetten kunnen worden ingezet. Denk aan de budgetten voor waterdoelen, voor leefbaarheid, cultuurhistorie, etc. Deze kunnen afkomstig zijn van gemeenten, waterschap, provincie en Europa. In het totaal dient ieder project een sluitende business case te hebben. Onderstaande figuur en kader geven dit schematisch weer.

Rekenvoorbeeld (sterk vereenvoudigd)

Vanuit de grondportefeuille wordt 5 ha ingebracht à € 7 / m². Hiervan wordt 1 ha ontwikkeld voor een 'rode bestemming' (wonen, zorg, werken, energiewinning e.d.) en wordt daardoor € 200 / m² waard: € 2 miljoen. Hiervan is 0,5 miljoen nodig voor plankosten, inrichting etc. Naar de grondportefeuille moet bij een looptijd van het project van 5 jaar ca 0,5 miljoen terug (inbrengwaarde plus rente). Dan resteert er € 1 mln voor investering in kwaliteit van de Kempen, bijvoorbeeld door de resterende 4 ha in te richten als een natuurgebiedje, door het ondersteunen van een project op het gebied van leefbaarheid, etc.

Beleidskaders

Om de grondportefeuille te kunnen laten werken in projecten is het noodzakelijk dat er beleidsruimte is. Want juist het op een creatieve manier anders vormgeven van de realisatie van ambities genereert verdiencapaciteit. Zoals aangekondigd in het koersdocument Stad en Platteland krijgt een dergelijk beleidskader in 2012 vorm. Voor het succes van de gebiedsontwikkeling de Levende Beerze is dit cruciaal.

Organisatie

De gebiedsontwikkeling de Levende Beerze wordt onderdeel van de afspraken inzake van de Agenda van de Kempen (zie statenbesluit 37/12 Uitvoering Transitie stad en platteland). Streekplatform de Kempen wordt daarmee verantwoordelijk voor de inhoudelijke aansturing. Het provinciaal Ontwikkelbedrijf verzorgt de feitelijke verwerving, vervreemding en het beheer van de gronden; Gedeputeerde Staten besluiten over de inzet van de grondportefeuille in projecten.

Vanuit de gebiedsontwikkeling de Levende Beerze is personele capaciteit (0,5 fte) voor een projectleider en een budget van € 25.000 per jaar beschikbaar voor projectoverstijgende proceskosten, waaronder het verrichten van aan- en verkopen⁴ die niet binnen de projecten plaatsvinden. Binnen het provinciaal Ontwikkelbedrijf is 0,5 fte beschikbaar voor het beheer van de grondportefeuille en het verzorgen van de inhoudelijke inbreng (projectleider Ontwikkelbedrijf en planeconoom) in (de voorbereiding van) projecten. Rapportage over de grondportefeuille vindt plaats via de rapportages van het provinciaal Ontwikkelbedrijf. In de samenwerkingsovereenkomst rond de Agenda van de Kempen worden sluitende afspraken gemaakt over de inzet van de grondportefeuille op basis van de in deze projectopdracht geschetste hoofdlijnen.

De projectleider grondportefeuille maakt deel uit van de uitvoeringsorganisatie van de agenda van de Kempen. In deze organisatie werken gemeenten, waterschap, provincie en bedrijfsleven samen, zodat dit de optimale inbedding van de grondportefeuille de Kempen borgt.

Voor de Kleine Beerze zetten we in ieder geval nog tot en met 2014 DLG in voor projectleiding en -uitvoering. Zodra duidelijk is wat de rol en positie van DLG vanaf 2015 wordt maken we nieuwe afspraken met de partners over projectleiding en -uitvoering.

De projectleider grondportefeuille draagt ook zorg voor afronding van het project in de Pielis.

De projectleiders opereren vanuit het Streekhuis in Middelbeers, zodat de gebiedsontwikkeling optimaal wordt ingebed in de uitvoering van de Agenda van de Kempen.

De voortgang van de gebiedsopgave wordt gerapporteerd via de rapportage over alle gebiedsopgaven; rapportage over de grondportefeuille vindt plaats via de rapportages van het provinciaal Ontwikkelbedrijf.

Fasering en looptijd

In de Levende Beerze lopen nu twee deelprojecten, waarbinnen afspraken zijn gemaakt met gebiedspartijen (gemeenten, waterschap, landbouw- en natuurorganisaties): de Kleine Beerze en de Pielis. In deze gebieden ligt ook het grootste areaal gronden dat onderdeel gaat uitmaken van de grondportefeuille. De inzet van de grondportefeuille zal aanvankelijk dan ook vooral in deze gebieden zijn beslag krijgen. Uiteindelijk is de grondportefeuille inzetbaar in het gehele gebied waar de Agenda van de Kempen betrekking op heeft.

Om de aanpak goed te laten werken is het van belang om op korte termijn (medio 2013) 1 à 2 projecten succesvol uit de startblokken te hebben. Deze hebben dan een voorbeeldwerking voor andere ideeën / initiatieven.

De grondportefeuille wordt ingesteld voor 10 jaar, dus tot en met 2022. Uiterlijk in 2020 bepaalt de provincie in overleg met de partners in de

---

⁴ Hiervoor worden externe bureaus ingehuurd

Kempen of de grondportefeuille wordt verlengd dan wel wordt afgebouwd. De financiële positie van de provincie, de mate van succes van de inzet van de grondportefeuille, die wordt afgeleid van de bijdrage die inzet ervan heeft geleverd aan de kwaliteit van de Kempen, en de behoefte aan een dergelijk instrument zijn daarbij belangrijke criteria. Indien besloten wordt tot beëindiging, wordt tevens besloten hoe de grondportefeuille wordt afgebouwd.

Na 4 jaar (in 2016) vindt een evaluatie plaats: lukt het met deze aanpak daadwerkelijk een bijdrage aan de kwaliteit van de Kempen te leveren? Komen er voldoende projecten van de grond en leveren deze voldoende maatschappelijke meerwaarde op? Waar nodig en mogelijk worden de projectopdracht en daarmee de afspraken rond de Agenda van de Kempen aangepast aan de uitkomsten van die evaluatie. Bij onvoldoende projecten betekent dit dat de grondportefeuille wordt afgebouwd of verkleind.

Aanpassen eerder gemaakte afspraken

De eerder gemaakte afspraken Kleine Beerze (Samenwerkingsovereenkomst 2009) en in de Pielis (Convenant 2010) moeten aan de nieuwe situatie worden aangepast.

Voor de Kleine Beerze maken de partijen een uitvoeringsprogramma van projecten. Het gaat om publiek gefinancierde projecten en publiek-privaat gefinancierde projecten (in combinatie met de grondportefeuille de Kempen). Het programma beslaat ca € 7,8 mln aan projecten die in de periode 2012-2017 kunnen worden uitgevoerd. Met deze projecten realiseren partijen een belangrijk deel van de oorspronkelijk doelstellingen van de Levende Beerze in de Kleine Beerze, waarmee de ruimtelijke kwaliteit van het gebied een stevige impuls krijgt. Het uitvoeringsprogramma wordt onderdeel van de samenwerkingsovereenkomst die

partijen in de Kempen najaar 2012 ondertekenen. Bijlage E bevat het uitvoeringsprogramma.

Het convenant in de Pielis blijft grotendeels ongewijzigd. Het areaal van de (beheers)grondbank de Beerze wordt aangepast aan het beschikbare budget: 15 ha agrarisch natuur- en landschapsbeheer naast plus 10 ha 'gewone' Ecologische Verbindingszone die waterschap en gemeente realiseren. Met de partners onderzoekt de provincie of een andere, eenvoudiger financieringsconstructie van de grondbank effectiever en efficiënter kan zijn. Einde 2012 maken de partners afspraken over de aanpassing van het convenant.

In de oorspronkelijke gebiedsontwikkeling was ook het project Essche Stroom (tussen de Kampina en de Dommel) in uitvoering (onder leiding van Waterschap de Dommel). Dit project blijft binnen het Landschap van Allure / gebiedsontwikkeling van het Groene Woud in uitvoering. Voor Landgoed Baest is een ontwikkelagenda opgesteld. Het Landgoed is primair aan zet deze invulling te geven. Daar waar nodig kan dit ondersteuning krijgen via de Agenda van de Kempen.

5 Financiering

5.1 Grondportefeuille de Kempen

De grondportefeuille wordt als volgt gefinancierd:

Provincie:

- Vermogen ad € 9,3 mln (€ 8,4 mln door overhevelen vanuit Extra Impuls EHS en € 0,9 mln door overhevelen vanuit Ontwikkelbedrijf)
- Risico ad € 1 mln uit budget gebiedsopgaven
- Verwervingskosten ad € 0,25 mln uit budget gebiedsopgaven
- Rente over € 8,4 mln tot en met 2014 via Extra Impuls EHS.

Uit projecten:

- Rente over € 0,9 mln vanaf 2013 en over € 8,4 mln vanaf 2015

5.2 Uitvoeringsprogramma Kleine Beerze

a) water en natuur:

Benodigd: € 4,2 mln⁵

Financiering:

- Provincie € 1,8 mln (via BO2)

---

⁵ afhankelijk van de realiseerbare variant: beheer door particulieren en/of door Brabants Landschap. Ingeval beheer geheel door particulieren gebeurt is € 0,4 mln minder benodigd dan wanneer het geheel door Brabants Landschap gebeurt. Het meest waarschijnlijk is een mix van beide vormen.

- Waterschap de Dommel € 1,8 mln (via BO2)
- Brabants Landschap € 0 à 0,3 mln⁶.
- Opbrengst privaatpubliek project € 0,3 mln

De opbrengst uit het privaatpublieke project is nog niet zeker. Later vindt separaat besluitvorming plaats over de doorgang van dit project (de provincie is één van de participanten via de Grondportefeuille de Kempen).

b) Landschap, leefbaarheid en recreatie

Benodigd: € 3,6 mln

Financiering:

- Provincie (inclusief POP): € 1,26 mln
- Gemeente Oirschot: € 0,425 mln
- Gemeente Eersel: € 0,835 mln

5.3 Pielis

Benodigd: € 2,05 mln

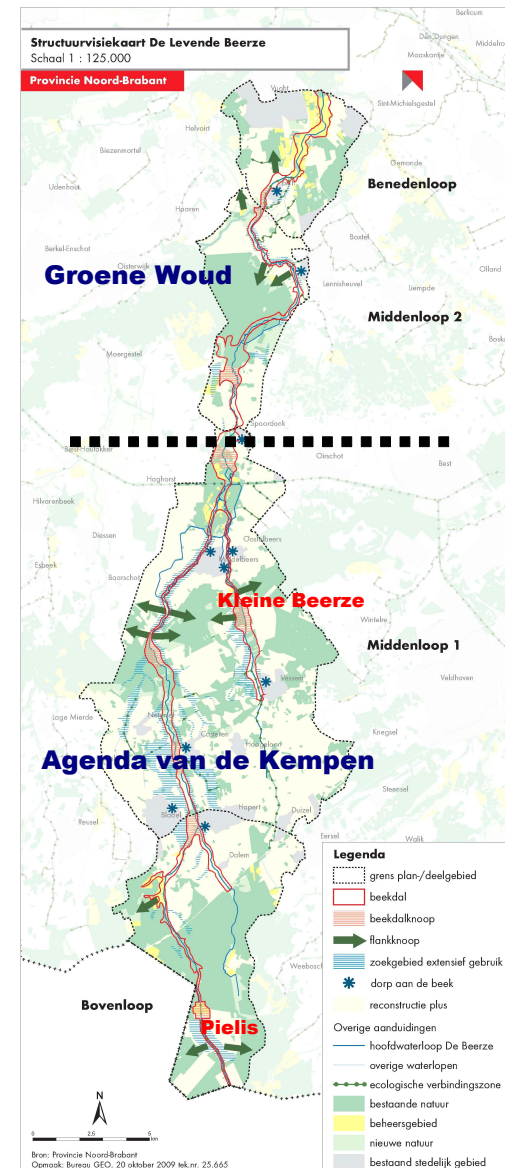
Financiering:

- Provincie € 1,725 mln
- Gemeente: € 0,125 mln
- Waterschap € 0,2 mln

---

⁶ zijnde 15% van de verwervingskosten van gronden die zij in eigendom en beheer krijgt

Bijlage A Gebied

Bijlage B

Hoofdstuk 3 Agenda van de Kempen: Werken aan de toekomst

3. WERKEN AAN DE TOEKOMST

In dit hoofdstuk wordt een aanzet gegeven tot vertaling van de kernwaarden naar ambities op specifieke thema's. De Kempen wil zich ontwikkelen en steeds verder verduurzamen onder het motto: "Samen, bewust en ondernemend in de Kempen". Dat vraagt om actie. Actie op maatschappelijk (woon-, zorg- en leefklimaat), ruimtelijk (natuur en milieu) en economisch terrein (economie, arbeidsmarkt en bereikbaarheid, landbouw, recreatie & toerisme). De thema's zijn:

- Economie, arbeidsmarkt en bereikbaarheid: *Kempen in Business*
- Beleefbare natuur, landschap en cultuurhistorie: *Kempen Park*
- Landbouw & Milieu: *Kempen Food*
- Energie en biomassa: *Kempen Klimaatneutraal*
- Recreatie & Toerisme: *Kempen Karakteristiek*
- Wonen, zorg en leefbaarheid: *Contente Kempen*

In de streek zijn een gebiedsconferentie en workshops georganiseerd, waar veel partners uit de Kempen aan hebben deelgenomen. Hier komt veel ambitie naar voren die zich vertaalt in een drang naar creativiteit. Het sluit goed aan bij wat de toekomst vraagt: een meer en meer vernieuwende aanpak. Vernieuwing als het gaat om type projecten, maar ook vernieuwing als het gaat om samenwerking, organisatie en financiering. Onderstaande doelstellingen staan model voor de werkwijze die de Kempen nastreeft. Ze vormen geen harde criteria, maar worden zoveel mogelijk met de thema's gecombineerd om tot projecten met meer impact te komen.

- Waardecreatie; *nieuwe dragers*
- Gebiedsidentiteit; *branding de Kempen*
- Organisatie; *nieuwe vormen van participatie*
- Financiering; *nieuwe financieringsconstructies*

Thema's:

Economie, arbeidsmarkt en bereikbaarheid: *Kempen in Business*

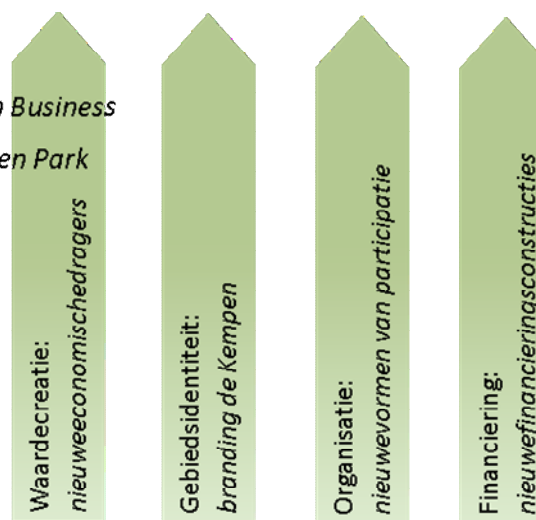
Beleefbare natuur, landschap en cultuurhistorie: *Kempen Park*

Landbouw & Milieu: *Kempen Food*

Energie en biomassa: *Kempen Klimaatneutraal*

Recreatie & Toerisme: *Kempen Karakteristiek*

Wonen, zorg en leefbaarheid: *Contente Kempen*

Dwarsdoorsnijdende doelstellingen

3.1 Economie, arbeidsmarkt en bereikbaarheid: *Kempen in Business*

De Kempen heeft een goede sociale en fysieke infrastructuur met veel lokaal ondernemerschap. Op dit moment levert de Kempen een belangrijke bijdrage aan de 2^e grootste economie van Nederland. De Kempen is het centrum van de hoogwaardige maakindustrie, waarbij de werkgelegenheid van kwalitatief en kwantitatief hoog niveau is. De ambitie is om dit vast te houden met aandacht voor meer differentiatie.

Het is van belang om door te ontwikkelen als belangrijke regio. Door het stimuleren van andere sectoren, naast de metaalindustrie, wordt de lokale economie minder kwetsbaar. De gemeenten willen ondernemerschap stimuleren in de meest geschikte omgeving met een doorstroom in de markt voor bedrijfslocaties. Daarnaast is er aandacht voor meer verbindingen in de 'triple helix' van de Kempen, samen met het bedrijfsleven en het onderwijs. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld nieuwe mogelijkheden op het gebied van zorg en onderwijs ontwikkeld worden.

De kwaliteiten van de Kempen moeten meer dan nu uitgedragen worden. Innovatie, creativiteit en experimenteren zijn bij uitstek onderdelen waar Brainport bekend om staat en die ook passen bij de bereidheid om te veranderen in de Kempen. Diverse ontwikkelingen die Brainport stimuleren, kunnen in de Kempen in de praktijk gebracht worden. De Kempen wordt daarmee de proeftuin van Brainport. De ambitie is om vanuit de samenwerking meer concrete initiatieven van onderaf te laten ontstaan. Overheid is dan nog nodig voor commitment op lange termijn. Dit om de Kempen, binnen de context van Brainport, te onderscheiden van concurrerende regio's. Branding en versterking van de relatie stad-land wordt ingezet om dit doel te bereiken.

Bereikbaarheid: De Kempen biedt een prettige werkomgeving voor mensen die elders wonen en een goede leefomgeving voor mensen die elders werken. De bedrijven in de Kempen zijn onderdeel van een regionaal en (inter)nationaal netwerk. Goede bereikbaarheid van de Kempen is van belang voor een goede doorstroming en dit is volop in ontwikkeling. Een eerste mijlpaal is bereikt met de realisatie van een Kempisch bedrijvenpark met aansluiting op de A67.

De oostzijde van de Kempen is vanuit België bereikbaar via de N69. Voor deze weg wordt momenteel een nieuwe route gekozen die van invloed is op de omgeving. De geplande gebiedsimpuls richt zich op alle van de in dit hoofdstuk genoemde thema's en kan ingezet worden om waar mogelijk de impact te verminderen. Bereikbaarheid vanuit het noorden via de A58 (verbreding) en aansluiting daarvan op de A2 vraagt gezien de economische ontwikkelingen in de Kempen aandacht.

De Kempengemeenten werken aan de 'verglazing'/ breedbandnetwerk van de Kempen. In dit project worden de kernen, en het streven is het gehele buitengebied, toegankelijk gemaakt door middel van een glasvezelnetwerk. Het glasvezelnetwerk biedt ook de basis voor een goede ontwikkeling van innovatieve zorg en de vestiging van kenniswerkers.

Openbaar vervoer op maat is een uitdaging voor de toekomst die een belangrijke bijdrage levert aan de leefbaarheid van de kleine kernen.

3.2 Beleefbare Natuur, landschap en cultuurhistorie: *Kempen Park*

De Kempen kent een rijke en gevarieerde natuur die een belangrijke bijdrage aan het gebied als aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgeving levert. De Kempen heeft daarom een belang bij een vitaal, fraai en beleefbaar netwerk van natuurgebieden die de aandacht hebben in de gebiedsprojecten en de bosvisie. De uitdaging is om de landbouw

voldoende te betrekken en ondersteunend te laten zijn aan het landschap en de natuurwaarden.

Om een duurzaam watersysteem te realiseren zijn er verschillende gebiedsontwikkelingsprojecten gestart. Vooral het waterschap is een belangrijke partner in de realisatie van gebiedsprojecten, die voortvarend gestart zijn. In de gebiedsontwikkelingen wordt gezocht naar slimme combinaties tussen verschillende aspecten van het buitengebied, waarin veiligheid en natuur samen komen met landschap en cultuur. In de Kempen is al veel ervaring opgedaan met deze gebiedsprojecten, zoals de Kleine Beerze, Pielis en de Keersop.

De ambitie vanuit het gebied is een beleefbare natuur van optimale kwaliteit. Met optimale kwaliteit wordt evenwicht tussen betaalbaarheid, toegankelijkheid en het na te streven natuurdoeltype bedoeld. Om deze ambitie waar te maken is het van belang te bepalen wat beleefbare natuur is en waar recreatieve toegang past.

Het gebied neemt de ambities van de provincie rondom de EHS (incl. natte natuurparels) en Natura 2000 in acht, waarbij bijzondere aandacht is voor de ontwikkeling van het project de Kleine Beerze, als onderdeel van de Levende Beerze. Ook het project de Keersop wordt verder ontwikkeld, binnen de gebiedsontwikkeling N69. Daarnaast wordt ingezet op het project De Reusel. De gemeenten willen met name inzetten op een vernieuwde aanpak zoals binnen het pilot-project de Pielis. De ervaringen die hier worden opgedaan, kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan toekomstige gebiedsontwikkelingen in de Kempen. Van belang is om in de toekomst creatieve financieringsconstructies te ontwikkelen voor de uitvoering van deze projecten.

Landschap en cultuurhistorie: De landschappelijke hoofdstructuur is zeer waardevol en biedt een goede basis voor een prettige woon-, werk- en

leefomgeving. De gemeenten hebben de laatste jaren, samen met andere instanties zoals bv. provincie, waterschap en SRE, veel aandacht gegeven aan de versterking van het landschap door middel van stimuleringsregelingen.

De ambitie voor de komende jaren is gericht op versterken van robuuste natuur, fijnmazige landschapselementen en inpassen van woningen, bedrijfsterreinen en agrarische bedrijven. Hierdoor kan het landschap in de Kempen nog aantrekkelijker worden.

De ontwikkeling van bestaande en nieuwe landgoederen levert een substantiële bijdrage aan het landschap. Het is van belang om de nieuwe landgoederen te ontwikkelen en de bestaande landgoederen voldoende te faciliteren om economisch rendabel te blijven. Hierdoor blijven de maatschappelijke doelen en cultuurhistorie behouden.

3.3 Landbouw en milieu: *Kempen Food*

De landbouw was, is en blijft een belangrijke economische drager voor de Kempen en een belangrijke beheerder van het landschap. Het is van belang dat de sector zich kan doorontwikkelen. In de nabije omgeving van dorpskernen en kwetsbare natuur (extensiveringsgebieden) is geen ruimte meer voor ontwikkeling van de intensieve veehouderij (IV). In de overige gebieden is aandacht voor verduurzaming van deze sector.

Ondernemers in de groene ruimte kunnen een bijdrage leveren aan de duurzame ontwikkeling van het platteland. Dit kan zowel door ontwikkeling van nieuwe economische activiteiten als investeringen in natuur en landschap. De Kempen wil graag een pilot ontwikkelen om de knelpunten rondom de duurzame agrarische productie in het buitengebied aan te pakken. De eerste stap in het bereiken van deze ambitie is om als boeren en omwonenden op buurtniveau met elkaar het gesprek aan te gaan en afspraken te maken over duurzame productie.

3.4 Energie en Biomassa: *Kempen Klimaatneutraal*

‘Samen bewust ondernemend in de Kempen’ is de titel van de agenda. De gemeenten geven hiermee aan dat ondernemen in de groene ruimte met aandacht voor verduurzaming van de productie- en energiehuishouding moet zijn. Concreet betekent dit een ambitie op energiebesparing, hergebruik grondstoffen, opwekking duurzame energie en vermindering CO2 uitstoot.

In energiescenario's is de lokale energievraag en -productie doorgerekend tot 2025. Op basis hiervan ontstond de visie van de vijf gemeenten: ‘de Kempen is energieneutraal in het jaar 2025’. In dat jaar zal het energiegebruik door verregaande besparingen en hogere efficiëntie fors gedaald zijn en zal de resterende energievraag geheel uit hernieuwbare bronnen worden voorzien. De Kempen is dan energieneutraal: duurzaam en zelfvoorzienend. (Bron; *Klimaatvisie Kempengemeenten, Energieneutraal in 2025*).

Naast de Klimaatvisie van de Kempengemeenten is er ook vanuit het gebied de ambitie om met dit thema aan de slag te gaan. Voor de ondernemers is het van belang dat het concept klimaatneutraal als economische kans gebruikt kan worden. In de Kempen is veel ondernemerschap aanwezig en de ondernemers zijn ook bereid om hierin te investeren.

Om de ambitie ‘Klimaatneutraal 2025’ te behalen zullen de verschillende partijen gezamenlijk de knelpunten en vooral de kansen in beeld brengen. Het probleem waardoor de ambitie niet behaald kan worden is de bestaande wet- en regelgeving. Het streven is om de wet- en regelgeving te vereenvoudigen en meer verantwoordelijkheid bij het gebied en de lokale overheid te laten om initiatieven te kunnen faciliteren.

3.5 Recreatie en toerisme: *Kempen Karakteristiek*

De Kempen wordt gekenmerkt door een groot recreatief potentieel. Het kent een aantrekkelijk landschappelijk mozaïek waar veel te genieten valt. De grotere dorpscentra in de Kempen kenmerken zich door een combinatie van authentieke, cultuurhistorische elementen met een goed voorzieningenniveau op het gebied van horeca of detailhandel. Het recreatieve aanbod is opgebouwd uit hoogwaardige grootschalige verblijfsrecreatieve voorzieningen gecombineerd met karaktervolle kleinschalige accommodaties. Zowel voor bezoeker als eigen inwoner zijn verschillende dagrecreatieve voorzieningen gerealiseerd waarbij het recreatieve routenetwerk een belangrijke positie inneemt. Bijzondere aandacht heeft het gebied daarbij als uitloopgebied voor de bezoeker uit omliggende steden.

De Kempengemeenten vinden het van belang dat de groene ruimte voor de consumenten voldoende beleefbaar is en om daarbij de karakteristieken van het gebied beleefbaar te maken. Onder andere ‘food’, religieus erfgoed (pelgrims), smokkelen en archeologische monumenten zoals het rijke Romeinse verleden zijn hiervoor kenmerkende onderwerpen. Goede toegankelijkheid van het buitengebied via recreatieve ontsluiting levert een positieve bijdrage aan de leefbaarheid.

De samenwerking tussen ondernemers en overheid dient vergroot te worden door voor het gebied een visie, met het verhaal van de Kempen, op hoofdlijnen over recreatie en toerisme op te stellen. Deze visie moet de onderlegger worden voor al die Kempische lokale initiatieven, waarbij ook breder samenwerking en kennisuitwisseling plaatsvinden. Hierdoor kan meer bekendheid gegeven worden aan het diverse ‘product’ dat de Kempen biedt. Het is van belang om de Kempen op de kaart te zetten.

3.6 Wonen, Zorg en Leefbaarheid: *Contente Kempen*

Dorpsgemeenschappen in de Kempen zijn zeer hecht. Met het proces van de integrale Dorpsontwikkelingsprogramma's (iDOP's) is de ambitie voor veel kernen in beeld gebracht en is de betrokkenheid van de burgers vergroot. In de iDOP's zijn projecten opgenomen die een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van de kleine kernen en een aantrekkelijke leefomgeving. Het is van belang om nu de uitvoering van deze iDOP's goed aan te pakken en het proces te continueren in de kleine kernen.

De bevolkingsopbouw en -samenstelling gezond houden en toekomstbestendig maken, is een ander speerpunt. Er moet voldoende differentiatie in de woningvoorraad zijn, ruimte voor voorzieningen, een aantrekkelijke leefomgeving en goede infrastructuur. Mensen moeten in de Kempen willen komen wonen, met name wordt hierbij gericht op de jonge gezinnen. Een gezonde bevolking vertaalt zich in arbeidspotentieel, een bruisend verenigingsleven en hogere uitgaven in de directe woonomgeving. De gemeenten willen hiertoe op Kempenniveau verdergaande sturing op het woningbouwprogramma met een pilot 'bouwen binnen de contouren van de Kempen'. Hierdoor zal inzichtelijk gemaakt worden hoe met de woningbouw omgegaan moet worden.

Een van de aandachtspunten is om burgers zo lang mogelijk thuis te laten wonen, waarbij innovatieve zorg een oplossing kan bieden en een van de speerpunten voor de toekomst is. Daarnaast wordt er landelijk veel gesproken over krimp. Dit onderwerp heeft de aandacht van de Kempengemeenten en biedt ook kansen. Om krimp te voorkomen moet gebouwd worden voor de doelgroep van de toekomst, daarbij is van belang om te weten wat de wensen zijn van deze doelgroep. 'Doe-democratie' is het sleutelbegrip in beide ontwikkelingen.

Bijlage C

Financieel kader grondportefeuille De Kempen

Start grondportefeuille

1. De grondportefeuille start per 1 januari 2013.
2. Het vastgoed zoals aangegeven op de lijst in bijlage D wordt onderdeel van de grondportefeuille. Dit bestaat uit twee categorieën (zie bijgaand schema):
  - a. vastgoed dat al in de portefeuille van het ontwikkelbedrijf zit: 5,9 ha, waarde € 0,9 mln. Dit gaat over met de boekwaarde (verwervingskosten plus rente vanaf 1-1-2013).
  - b. vastgoed uit de 'Extra Impuls EHS': 119,2 ha, waarde € 8,4 mln. Hieraan voorafgaand hevelen we gronden gekocht onder ILG-oud en ILG-nieuw in de Kempen over naar Extra Impuls en doen gelijktijdig het omgekeerde buiten de Kempen. Dit gebeurt dusdanig dat er geen verschuiving van risico's plaats vindt tussen budgetten en dat de arealen binnen ILG en Extra Impuls niet noemenswaard veranderen. De inbrengwaarde in de grondportefeuille is de actuele marktwaarde (bepaald door twee taxateurs), behalve de objecten uit het Ontwikkelbedrijf, die worden ingebracht tegen boekwaarde..
3. Over het vermogen in de grondportefeuille is rente verschuldigd. Deze is gelijk aan de financieringsrente van het provinciaal

Ontwikkelbedrijf. Wanneer deze niet ten laste van een project kan worden gebracht komt de rente ten laste van de risicovoorziening. Voor het vastgoed als bedoeld onder 2b is tot 1-1-2015 geen rente verschuldigd, deze is afgedekt via begrotingspost 'Voorfinanciering EHS'.

4. Vastgoed als bedoeld onder 2b dat op naam staat van BBL wordt op naam van de provincie gezet.
5. De provincie stelt een risicovoorziening in die specifiek voor de grondportefeuille De Kempen geldt. De totale omvang van risico's bedraagt op enig moment niet meer dan € 1 miljoen, vermeerderd met de in projecten gemaakte winsten en verminderd met de genomen verliezen.

Aan- en verkoop van gronden

6. Het Provinciaal Ontwikkelbedrijf verricht de aan- en verkopen conform zijn beheersstatuut.
7. De inhoudelijke aansturing wordt geregeld in de Samenwerkingsovereenkomst die de Provincie en Stichting De Kempen sluiten. Hoofddlijn in die afspraken is dat de projectleider De Beerze de inhoudelijke aansturing verzorgt en via de Stichting de Kempen daarover verantwoording aflegt aan het Streekplatform de Kempen.
8. Aankopen komen op naam van de provincie te staan.
9. In principe wordt alleen agrarische grond binnen het werkgebied van de Agenda van de Kempen aangekocht. Gronden met een andere (potentiële) bestemming en opstallen worden alleen gekocht wanneer een dekkende exploitatie vooraf afdoende zeker gesteld is,

bijvoorbeeld in de vorm van een samenwerkingsovereenkomst met private partijen en/of medeoverheden.

10. Het saldo van inkomsten uit pacht en beheerskosten van het vastgoed wordt jaarlijks toegevoegd aan dan wel in mindering gebracht op de risicoreserve.
11. Het totaal van de waarde van het vastgoed bedraagt nooit meer dan de startwaarde (som van 2a en 2b) plus de toegerekende rente.

Inbreng in projecten

12. Een project koppelt altijd bedrijfsmatige investeringen aan a) het versterken van de ruimtelijke en ecologische kwaliteit van de Kempen en/of b) de leefbaarheid en culturele identiteit van de Kempen.
13. In de samenwerkingsovereenkomst met de Stichting de Kempen maakt de provincie afspraken over de inhoudelijk aansturing op inbreng van projecten. Hoofdlijn in die afspraken is dat de projectleider grondportefeuille de inhoudelijke aansturing verzorgt en via de Stichting de Kempen daarover verantwoording aflegt aan het Streekplatform de Kempen.
14. Inbreng in projecten gebeurt conform het beheersstatuut van het Provinciaal ontwikkelbedrijf. Dit betekent dat inbreng gebeurt via een overeenkomst, waarin het Provinciaal Ontwikkelbedrijf één van de partijen is. Dit impliceert onder meer dat er altijd een provinciaal besluit (door GS) benodigd is voor deelname aan projecten. Bij die gelegenheid besluiten GS ook over het beheer en de bemensing van een project vanuit de provincie.
15. Vastgoed van de grondportefeuille wordt ingebracht tegen de op boekwaarde op het moment van inbreng. Deze bestaat uit de

aankoopprijs en verwervingskosten c.q. inbrengwaarde (zie punt 2), waar aan de orde (zie 3) vermeerderd met rente. De hoogte van de rente wordt per project bepaald maar is nooit lager dan de financieringsrente van het provinciaal Ontwikkelbedrijf.

16. De rente over het vastgoed komt vanaf het moment van inbreng ten laste van het project. Rente over vastgoed afkomstig uit de Extra Impuls (zie 2b) hoeft tot en met 2014 niet ten laste van projecten gebracht te worden.
17. Bij ieder project wordt een exploitatieopzet opgesteld, met in ieder geval een meest gunstig, een neutraal en een meest ongunstig scenario. Op basis hiervan worden de risico's bepaald. Partijen maken per project afspraken over de verdeling van de financiële risico's en het eventuele positieve resultaat. Richtsnoer voor de verdeling zijn de mate waarin partijen (financieel) belang hebben in het project en de mate waarin een partij kan sturen op het beheersen van risico's.
18. Het aandeel van de Grondportefeuille de Kempen in de risico's wordt geboekt ten laste van de risicovoorziening (zie 5). Dit kan alleen als de omvang van de risicovoorziening dit toelaat. Is dat niet het geval, dan kan er alleen vastgoed uit de grondportefeuille worden ingezet voor een project indien het de risico's anderszins (door andere partijen of uit een ander provinciaal budget) zijn afgedekt.
19. Bij de inbreng van vastgoed in een project wordt vastgelegd om welke kadastrale percelen het gaat. Een kadastraal perceel kan in één project tegelijk worden ingezet.
20. Bij afronding van het project worden de eventuele winsten toegevoegd aan en eventuele verliezen te laste gebracht van de risicovoorziening (zie 5).

Bijlage D

Percelen in de grondportefeuille de Kempen (startsituatie per 1 januari 2013)

nr	KAD_PERC_4	Opp in ha	cultuurtoestand
1a	BDL01K 648	11,91	BWL
43	BDL01K 649	1	BOS
2	HGL04H 311	2,72	BWL
3	HGL04H 485	3,2125	BWL
4	HGL04H 486	3,341	BWL
5	HGL04H 541	0,725	BWL
6	HGL04H 865	0,5007	BWL
7	HGL04H 909	0,513	GRL
8	HGL04K 5	7,224	BWL
9	HVR00N 1613	0,4	BWL
10	MDB03A 1082	0,558	BWL
11	MDB03F 92	2,124	BWL
12	MDB03F 820	0,5745	GRL
13	MDB03G 412	5,8685	BWL
14	MDB03G 419	0,73	BWL
15	MDB03G 694	0,796	BWL
16	MDB03G 2064	3,14	BWL
17	MDB03G 2139	3,2797	BWL
20	VSM01D 4509	1,4483	BWL
21a	VSM01K 112	5,252	BWL
44	VSM01K 112	0,188	BOS
22	VSM01K 114	6,22	BWL
23	VSM01K 131	0,286	BWL
24	VSM01K 132	0,773	BWL
25	VSM01K 135	2,725	BWL
26	VSM01K 135	0,525	ERB
27	VSM01K 137	11,33	BWL
28	VSM01K 190	4,38	BWL
29	VSM01K 208	2,348	BWL

nr	KAD_PERC_4	Opp in ha	cultuurtoestand
30	VSM01K 364	1,649	BWL
31	VSM01K 447	0,1775	BWL
32	VSM01K 447	0,07	ERB
33	VSM01K 448	2,6675	BWL
34	VSM01K 448	0,985	ERB
47	VSM01K 449	0	ERB
45	VSM01K 449	0,05	ERB
35	VSM01K 716	4,389	BWL
36	VSM01K 861	1,312	BWL
37	VSM01K 883	2,1552	BWL
38a	VSM01K 1033	0,42	OVG
46	VSM01K 1034	0,6857	OVG
39	VSM01K 1054	4,6471	GRL
40	VSM01K 1055	3,7737	BWL
41	VSM01K 1197	3,8051	BWL
42	MDB03G 1770	0,569	GRL
43	OWMBeers F 714	1,84	BWL
44	OWMBeers F 805	0,007	BWL
45	OWMBeers F 806	1,958	BWL
46	Vessem K 1332	0,332	BWL
47	Vessem K 1233	4,372	BWL
48	Vessem K 977	1,173	BWL
49	Vessem K 96	2,3	BWL
50	Bladel H 2057	1,6583	BWL

Bijlage E

Uitvoeringsprogramma Kleine Beerze

A rural landscape featuring a canal in the foreground with a metal railing on the left bank. The background shows a grassy field, a brick house, and several large, bare trees under a cloudy sky.

Uitvoeringsprogramma Kleine Beerze 2012-2017

**Behorend bij Samenwerkingsovereenkomst De Levende Beerze
ondertekend op 28 maart 2013**

1. Aanleiding en status

De Bestuurscommissie De Kleine Beerze heeft dit uitvoeringsprogramma opgesteld. Aanleiding voor het opstellen van het uitvoeringsprogramma ligt in het gegeven dat in 2010 de opgave voor de Robuuste Verbinding de Beerze is komen te vervallen. De in 2009 afgesloten samenwerkingsovereenkomst inzake het project de Kleine Beerze kan daardoor niet ongewijzigd worden uitgevoerd. Partners in die overeenkomst (Gemeenten Eersel en Oirschot, Waterschap de Dommel, ZLTO, Brabants Landschap en Provincie Noord-Brabant) hebben ter vervanging van die overeenkomst dit uitvoeringsprogramma opgesteld.

Met dit programma kunnen partijen een belangrijk deel van de gebiedsurgenties in het gebied van de Kleine Beerze oplossen, met een sterke impuls in de ecologische, ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit, een verbeterd watersysteem, een duurzame toekomstbestendige landbouw, een versterkte leefbaarheid en culturele identiteit en een versterkte beleefbaarheid van het gebied als gevolg.

Hoewel ZLTO geen financiële bijdrage levert aan het gebiedsproces, heeft ZLTO een belangrijke rol in het creëren van draagvlak om natuur- en landschapsbeheer in de agrarische bedrijfsvoering in te passen. Hierbij zoekt ZLTO de samenwerking zoeken met ANV Kempenland en andere (groepen van) ondernemers die interesse hebben in natuur- en landschapsbeheer. Ook pleegt ZLTO inzet (in uren) om te komen tot nieuwe verdienmodellen (op projectniveau en op ondernemersniveau) in het projectgebied van de Kleine Beerze.

Dit uitvoeringsprogramma treedt in de plaats van de Samenwerkingsovereenkomst Kleine Beerze uit 2009, die hiermee komt te vervallen. De partijen in de samenwerkingsovereenkomst spannen zich maximaal in om dit uitvoeringsprogramma opgenomen te krijgen in de Samenwerkingsovereenkomst die Stichting Streekplatform de Kempen en de provincie sluiten rond de Agenda van de Kempen.

Het programma heeft een looptijd van de periode 2012 tot 2017. In die periode is in totaal € 6,7 miljoen euro beschikbaar opgebouwd uit bijdragen van de Provincie Noord-Brabant, Waterschap de Dommel, Het Brabants Landschap, gemeente Eersel en gemeente Oirschot. Daarnaast is gerekend met € 0,3 miljoen aan opbrengsten uit privaatspublieke projecten. Onderstaande tabel geeft hiervan een overzicht.

Indien de gemeenten Oirschot en Eersel er in slagen extra middelen te genereren kan de totale provinciale bijdrage voor 'Landschap, leefbaarheid en recreatie' in gelijke mate worden verhoogd tot maximaal € 0,51 mln voor Oirschot en maximaal € 1,25 mln voor Eersel. Dit is alleen mogelijk indien de besteding van deze middelen uiterlijk 31 december 2015 juridisch is vastgelegd.

Thema	Benodigd	Financiering						
		Waterschap	Provincie	Eersel	Oirschot	BL	PPS	totaal
Water en natuur	4,18	1,79	1,79	-	-	0,30	0,30	4,18
Landschap. Leefbaarheid recreatie Oirschot	0,85	-	0,425	-	0,425	-	-	0,85
Landschap. Leefbaarheid recreatie Eersel	1,67	-	0,835	0,835	-	-	-	1,67
Totaal	6,70	1,79	3,05	0,835	0,425	0,30	0,30	6,70

2. Uitvoering

De gemeenten Eersel en Oirschot, Waterschap de Dommel, ZLTO, Brabants Landschap en Provincie Noord-Brabant vormen gezamenlijk een uitvoeringscommissie die tot taak heeft de realisatie van het programma te coördineren, aan te jagen en bewaken. Waar nodig stuurt de uitvoeringscommissie bij. Daarbij gelden de volgende afspraken:

- Het mogelijk maken en uitvoeren van initiatieven die bijdragen aan de gebiedskwaliteit is aan de desbetreffende (individuele) publieke respectievelijk private partijen. Die verantwoordelijkheid ligt dus niet bij de uitvoeringscommissie.
- Per project maken de desbetreffende partijen afspraken rond financiering, planning en uitvoering.
- In het geval van vrijvallende financiële ruimte, kunnen partijen nieuwe projecten in uitvoering te brengen, mits die aansluiten bij de doelstellingen zoals die verwoord zijn in bijlage 1.
- In het geval van financiële tekorten zoeken partijen gezamenlijk naar oplossing voor die problemen, te beginnen binnen het uitvoeringsprogramma (bijvoorbeeld verschuivingen tussen projecten en / of het inhoudelijk aanpassen van projecten).
- Aanpassing van het programma is alleen mogelijk met instemming van alle partijen.

3. Randvoorwaarden

Bij de uitwerking en uitvoering van projecten hanteren partijen de volgende randvoorwaarden (over genomen uit de Samenwerkingsovereenkomst De Kleine Beerze):

- “nieuw groen is vrij groen” : de nieuw te realiseren natuur wordt niet aangemerkt als gevoelige locatie en is daarmee niet beperkend voor de bedrijfsvoering van (agrarische) ondernemers
- de attentiezones (500m-zones) rondom natte natuurparels liggen ruimtelijk vast en schuiven niet mee met een eventuele uitbreiding van natuur

- Kleinere natuurgebieden, die wegens hun beperkte grootte niet zijn opgenomen op de WAV-kaart, worden, nadat ze verbonden zijn tot grotere gebieden, ook niet opgenomen.
- Bij de verdere planuitwerking wordt bij het uitwerken van inrichting en beheer van nieuwe functies, zoals natuurontwikkeling, nagegaan of deze overlast dan wel beperkingen voor bestaande functies, zoals de landbouw, kunnen veroorzaken en wordt een dusdanige uitwerking gekozen dat deze overlast of beperkingen tot een acceptabel niveau beperkt blijven. Na inrichting vindt enige jaren monitoring plaats om na te gaan of de overlast en beperkingen inderdaad beperkt blijven en als er wel overlast of beperkingen zijn, vinden in overleg met alle betrokkenen aanpassingen plaats.

4. Projecten

Onderstaand schema geeft de projecten in het uitvoeringsprogramma weer. Ten aanzien van de projecten gelden de volgende opmerkingen:

1. Generiek geldt dat de Grondportefeuille de Kempen beschikbaar is en wordt ingezet om de realisatie van de projecten te bevorderen. Partijen zetten hun grondposities waar mogelijk in voor de realisatie van projecten.
2. Het realiseren van beekherstel en waterberging van en rond de Kleine Beerze vergt medewerking van enkele grondeigenaren (verkoop of ruil). In de uitvoering van het project pleegt het waterschap de Dommel samen met de gemeenten Eersel en Oirschoteen maximale poging die medewerking te krijgen. Mocht dat niet lukken dan wordt het plan daar op aangepast tot een acceptabele suboptimale invulling.
3. Voor de ondersteuning op coördinatie is tot en met 2014 50 uur inzet DLG beschikbaar.
4. Alle DLG-inzet is tot en met 2014 geregeld. In 2014 bespreken partijen hoe de rol van DLG bij dit uitvoeringsprogramma in de jaren daarna vorm krijgt dan wel hoe andere partijen deze invullen.
5. Uitvoeringsbudget en -kosten watermaatregelen: het in tabel genoemde budget geldt als taakstellend. De indicatieve kostenraming laat zien dat uitvoering binnen dit budget mogelijk zou moeten zijn. In de raming zitten echter een aantal onzekerheden, bijvoorbeeld rondom de technische inpasbaarheid van het 1-fase profiel en de aard en omvang van mitigerende maatregelen. Ook is er vanuit gegaan dat vrijkomende grond in de directe omgeving kan worden verwerkt. Indien bij de nadere planuitwerking blijkt dat de realisatiekosten het taakstellend budget overstijgen, kan het waterschap er op basis van de BO2-afspraken voor kiezen om op programmaniveau te verevenen. Als op deze wijze geen aanvullend budget wordt gevonden, wordt eerst gezocht naar andere vormen van cofinanciering. Als dit ook geen soelaas biedt wordt een acceptabel plan gemaakt, passend op het beschikbare budget.
6. Het benodigde bedrag voor waterberging in het Molenbroek is hoger dan op basis van de normkosten in de BO2 beschikbaar zou zijn. Waterschap en provincie lossen dit op door verevening op programmaniveau binnen de BO2.
7. Om de waterprojecten te kunnen realiseren is nog een laatste stukje grondverwerving nodig. Het is niet geheel zeker of dit op tijd lukt zodat ze in 2015 kunnen worden afgerond binnen BO 2. De provincie en het waterschap achten deze projecten van groot bestuurlijk (en inhoudelijk) belang. Waterschap is bereid ze op de lijst van projecten binnen hun BO2-programma te plaatsen onder de voorwaarde dat als de projecten –vanwege de grondverwerving- niet op tijd uitvoerbaar blijken, de provincie bereid is de daarmee samenhangende voorbereidingskosten te voldoen (50-50 delen van deze kosten). In dat geval is de provincie ook bereid de uitvoeringskosten na 2015 te delen. In dat geval zal het waterschap tevens

nagaan of het nog lukt om een ander project (buiten het gebied van de Kleine Beerze) uit te voeren. Vanuit de bedrijfsvoering van het waterschap zijn deze projecten inwisselbaar tegen een ander project waar ook nog enige risico's aan zitten. Het waterschap wil voor beide de voorbereiding opstarten en gedurende de programmaperiode besluiten o.b.v. haalbaarheid welk project uiteindelijk binnen de BO2 wordt uitgevoerd. Als dat niet lukt, worden de prestaties van het BO2-programma dienovereenkomstig naar beneden bijgesteld.

5. Communicatie

Na vaststelling van het uitvoeringsprogramma lichten partijen dit toe in een laatste bijeenkomst van de klankbordgroep. Met hetzelfde doel verschijnt nog eenmaal een gebiedsbrede nieuwsbrief. Daarna organiseren de trekkers van de projecten participatie per project. Eventuele projectoverstijgende communicatie vindt gekoppeld aan Agenda van de Kempen plaats.

Overzicht projecten in uitvoeringsprogramma

Bedragen in miljoen EURO

project	Realisatie-termijn	Kostenraming	Financiering door	Trekker	Inzet DLG	Voorwaarden en aandachtspunten
Publieke projecten						
Herstel watersysteem						
Beekherstel trace Vessem Molenbroek en waterbergingsgebied (10ha) NNP Molenbroek ca 5,1 km (is incl aanpak 2 knopen Aardborst en Vessem) Incl herstel NNPs MB en SpD	2013-2015	<u>Eénfaseraanpak</u> Grond 2 ^A + inrichting 1,3 + beheer: PM; totaal 3,3 <u>2-faseraanpak</u> Grond 1,8 ^B + inrichting 1,5 + beheer 0,4 ^C ; totaal 3,7	Waterschap : 1,5 ^D à 1,7 ^D Provincie: 1,5 à 1,7 Brabants Landschap: - Ruilgrond bij Donk - 0 à 0,3 ^E PPS-project Donk: ca 5 ha = 0,3	waterschap	1.000 uur per jaar t/m 2014 voor projectleiding, projectondersteuning en grondzaken. (eco)hydrologische kennis via inzet medewerkers waterschap t/m 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Medewerking grondeigenaren: verkoop of ruil • Medewerking mitigerende maatregelen aanliggende grondeigenaren waar peilverhoging optreedt (geen compenserende maatregelen die effect beekherstel teniet doen)

^A Breedte 80m waarvan 10m volledige en 70m 50% afwaardering bij prijspeil €70.000/ha

^B Breedte 40m; volledige afwaardering

^C Gekapitaliseerd, exclusief beheer waterloop

^D daarvan reeds 0,25M€ besteed aan voorbereidingskosten en 0,63M€ zit in grond

^E Ingeval tweefaseraanpak

project	Realisatie-termijn	Kostenraming	Financiering door	Trekker	Inzet DLG	Voorwaarden en aandachtspunten
Beekherstel trace dekzandrug (ca. 3,0 km) Incl aanpassing loop nabij Neereindseweg	2013-2015	0,9 + beheer PM	Waterschap : 0,45 Provincie: 0,45	De Dommel	Gekoppeld aan uitvoering trace Vessem - Molenbroek	Medewerking boseigenaren, medewerking omleggen trace vlak voor omleidingskanaal bij Baest
Aanpassing afwatering Landschotse Heide incl herstel NNP	2013-2015	Inrichting 0,4	Waterschap: 0,2 M€ Provincie: 0,2 M€	De Dommel		Beheer via EHS
Recreatie en leefbaarheid Oirschot						
Gildeterrein	2013 - 2015	0,3	Oirschot : 0,15 Provincie: 0,15	Oirschot	25 uur per jaar tot en met 2014	
Recreatieve ontwikkelingen	2013-2015	0,238	Oirschot : 0,119 Provincie: 0,119	Oirschot		
Landschappelijke kwaliteit Oirschot						
Landschap rond Oosten en Middelbeers	2013 - 2015	0,212	Oirschot 0,106 Provincie 0,106	Oirschot		
Opstellen en uitvoeren van landschapsplan rondom Huijgevoort	2013 - 2015	0,1	Oirschot: 0,05 Provincie: 0,05	Oirschot/ ZLTO		

project	Realisatie-termijn	Kostenraming	Financiering door	Trekker	Inzet DLG	Voorwaarden en aandachtspunten
Recreatie en leefbaarheid Eersel						
Ommetje Vessem	2012-2014	0,078	Eersel 0,039 Provincie 0,039	Eersel		
Beleef de Kempen (toeristisch recreatief netwerk) incl bruketjes, paden e.d	2012-2014	0,35	Eersel 0,175 Provincie: 0,175	Eersel		
Landschappelijke kwaliteit Eersel						
Dorp aan de beek Vessem	2012-2017	0,75	Eersel : 0,375 Provincie : 0,375	Eersel	Projectleiding 200 uur per jaar t/m 2014	Medewerking Grondeigenaren
Lanen door de Kempen	2012-2014	0,09	Eersel : 0,045 Provincie : 0,045	Eersel		
Landschapselementen van maatschappelijk belang	2012-2014	0,29	Eersel : 0,145 Provincie : 0,145	Eersel		
Landschappelijke kwaliteit op boeren grond	2012-2014	0,05	Eersel: 0,025 Provincie 0,025	Eersel		
Publiek-private projecten						
Donk	2013-2017	PM	Opbrengst ontwikkeling			Inzet grond portefeuille
ASN	2012-2014					Koppelen aan Vessem-Molenbroek

project	Realisatie-termijn	Kostenraming	Financiering door	Trekker	Inzet DLG	Voorwaarden en aandachtspunten
Private projecten						
Landgoed Steenfort		PM	VaVeMU			
Landgoed Appels		PM	Fam, Appels, gemeente voor verlenging zandweg (kromme Dijk)			Planologisch te regelen (provincie)
De Gasterij Donk		PM	Particulier initiatief			Realisatie project Donk (sanering IV-bedrijf)

Omschrijving projecten

Herstel watersysteem

Beekherstel Vessem tot denksandrug

Hermeandering en herprofilering van de beek waarbij bestaande stuwen verdwijnen om vismigratie mogelijk te maken. Het beekprofiel wordt versmald en de beekbodem verhoogd om de stromingscondities te verbeteren en de (grond)waterstanden in en om de beek te verhogen (verdrogingsbestrijding, verminderen droogteschade). De voorkeur gaat uit naar een 1 fase profiel, waarbij agrarisch medegebruik van graslanden langs de beek mogelijk is (intensiteit medegebruik afhankelijk van inundatiefrequentie). Op enkele locaties voorkomen kades ongewenste inundaties. Natschade door hogere grondwaterstanden worden hoofdzakelijk door schadevergoedingen (in geld, grond, gebruik) gecompenseerd. Technische compensatie kan alleen daar waar het de KRW- en N2000-functie van de beek niet schaadt.

Integrale onderdelen van beekherstel op dit traject zijn:

- herstel van de natte natuurparel Spekdonken. Door hogere waterstanden in de beek en kleinere interne hydrologische maatregelen worden de juiste grondwaterstanden in Spekdonken gerealiseerd. Tevens wordt de afwatering van de waterloop ten N van Vessem op Spekdonken aangepakt (verondiept, zoveel mogelijk infiltrerend).

- waterberging en herstel van de natte natuurparel Molenbroek. Door afgraven van de in het verleden opgebrachte top laag (in de NNP en het lage gebied ten Z hiervan) wordt de oude molenbeemd grotendeels in ere hersteld. De molenbeemd dient tevens als waterbergingsgebied waarvan het waterpeil mbv een regelwerk kan worden gestuurd. De ont- en afwatering van het gebied Buikheide/Aardborst is/blijft afgestemd op de aanwezige landbouwfunctie.

Beekherstel dekzandrug tot Beast

Door dekzandrug aantakken van oude meanders. Een verdeelwerk stuurt tijdens basisafvoer meer water door de oude loop, maar zorgt er tevens voor dat de beek binnen de oevers blijft door hoge piekafvoeren door het omleidingskanaal af te voeren. In het traject tussen de grote weg en landgoed Baest zijn slechts kleine profielaanpassingen nodig aan de beek zelf. Een brede strook beekbegeleidende (half)natuur vormt een buffer tussen intensief gebruikt landbouwgrond en de beek.

Landschotse Heide

Herstel van NNP door m.n. maatregelen aan ZO-zijde. De afwatering van het landbouwgebied wordt met een gemaal op een hoger peil gebracht in een nog in te richten strook natuur. Daarmee wordt verdroging van de NNP aangepakt en een ven vergroot. De afwatering in de strook wordt zoveel mogelijk benut voor infiltratie en als zuiveringsbuffer voordat het water meer noordelijk dan nu in Molenbroek afwatert om de daar aanwezige kwetsbare natuur zo min mogelijk te belasten met voedselrijk water.

Recreatie en leefbaarheid Oirschot

Uitvoering Gildeterrein

Betreft de ontwikkeling van een gildeterrein, incl. gebouw en herontwikkeling van het gebied rond de oude Toren.

Recreatieve ontwikkelingen

Betreft het realiseren van een aantal grotere recreatieve ontwikkelingen:

- Ontwikkeling van een toeristenpoort in het projectgebied.
- De aanleg van een fiets/ rolstoelpad Konijnenberg (verbinding Oirschot – Eersel) + aanleg van een vlonderpad.
- Plaatsen van een 2-tal bruggetjes om recreatieve verbindingen te realiseren.
- De bouw van een uitkijktoren ism gemeente Eersel op de grens (bij de Landschotsche Heide).

Landschappelijke kwaliteit Oirschot

Versterking landschappelijke kwaliteit Oost -en Middelbeers

- Aanbrengen / versterken laanbeplanting: Esperenweg, Hoogeindseweg, Broekdijk, Kuikeindseweg, Dennendijk, Voldijnseweg, Broekeindsedijk + N395 traverse Oostelbeers/Middelbeers).
- Landschappelijke inpassing industrieterrein Steenfort

Opstellen en uitvoeren van landschapsplan rondom Huijgevoort

Door het aanbrengen van landschapselementen kan een positieve bijdrage geleverd worden aan de landschappelijke kwaliteit van het buurtschap. Hierbij gaat het in ieder geval over een adequate landschappelijke inpassing van de betreffende bedrijven, maar ook om de versterking van de landschappelijke structuur buiten de bouwblokken. Het streven is dat ondernemers en omwonenden, begeleid door externe partijen zoals het Coördinatiepunt Landschapsbeheer en het Waterschap tot een landschapsplan voor de Huijgevoort komen.

Recreatie en leefbaarheid Eersel

Ommetje rondom Vessem

Het Ommetje zorgt voor de aanleg van nieuwe en de opwaardering van oude paden. Deze paden kunnen niet alleen door de boer worden gebruikt, maar ook voor de wandelaar. Kortom het ommetje versteekt het toeristisch recreatief gebruik van het landschap.

Beleef de Kempen, een netwerk om de Kempen te beleven

‘Beleef de Kempen’ koppelt economie en beleving in een netwerk aan elkaar. Voor dit project is een uitvoerig projectplan geschreven. Verder zal er worden geïnvesteerd om een verbinding te maken tussen cultuurhistorie en landschap. Dit kan door het realiseren van een manifestatie als LandArt en het zichtbaar maken van cultuurhistorische objecten in het landschap, dorpen en buurtschappen. Alles is gericht om het landschap een verhaal te laten met als doel om recreatie en toerisme in het gebied een impuls te geven. Naast recreatie en toerisme draagt cultuur en cultuurhistorie bij aan een (lokaal) bewustwordingsproces.

Landschappelijke kwaliteit Eersel

Landschappelijke kwaliteit op boeren grond.

Dit project beoogt om samen met landeigenaren van landbouwgrond te werken aan de verbetering van het typische Kempische landschap. Dit project werkt volgens de Stika-systematiek. Het betreft de aanleg van o.a. houtwallen, bosjes, singels, heggen, paden, poeltjes en bloemrijk grasland.

Lanen door de Kempen

Dit project zal wegen in het landschap begeleiden met laanbeplanting. Dit verhoogt niet alleen relatie tussen landschap en infrastructuur, het maakt de bezoeker van de Kempen bewust dat zij zich bevinden in een fijnmazig landschap. Lanen verhogen tevens de recreatieve waarde van het gebied. Gronden waarop de lanen worden aangelegd zijn veelal in eigendom van de overheid.

Landschapselementen van maatschappelijk belang

De overheden hebben op diverse plaatsen gronden in hun bezit. Deze gronden kunnen voor een klein deel worden gebruikt om landschapsstructuren te herstellen. Het herstel van deze structuren bestaat uit de realisatie van houtwallen met een wandelpad. Het dorpspark Vessem wordt gevormd door een aantrekkelijke wandelverbinding tussen het hart van het dorp tot spekdonken.

Dorp aan de Beek Vessem

Dorp aan de beek beoogt de relatie tussen dorp en beek te herstellen. De wijze van inrichting van deze zone draagt bij aan versterking van het landschap. Boomgaarden, singels, heggen en paden maken het gebied niet alleen aantrekkelijker maar zorgt ook voor meer gebruiksmogelijkheden. Gronden waar een aangepast gebruik noodzakelijk is kunnen in grondwaarde worden afgewaardeerd. Hiervoor is maximaal € 180.000,00 beschikbaar.

Bijlage 1
Gebiedsdoelen Kleine Beerze

Urgentie	Doelstelling	Uitwerkingsrichting	Wijziging tov SOK 2009
(robuust) ecologisch netwerk gericht op herstel watersysteem	Vergroten waterbufferend vermogen van het beekdal	Het knippen van de afvoer thv de dekzandrug zodat de "bosbeek" opnieuw als hoofdloop kan dienen	Ja, omleidingskanaal behouden
		Vertragen van de afvoer uit het landbouwgebied Landschotse Heide	ongewijzigd
		Vertragen rechtstreekse afvoer water vanuit bebouwde kom van Vessem door inpassen integratiezone	ongewijzigd
	Herstel van het natuurlijke kwel-infiltratie systeem incl. herstel natte natuurparels	Vermindering ontwatering Spekdonken	Ongewijzigd
		Beperken drainerende werking omgeving NNP's en bevorderen kwelstroom	Ja; zones extensief gebruik niet langer in beeld
	Realiseren van een goed ecologisch potentieel in beek = KRW	Milieubelasting beek en NNP beperken	Ja; zones extensief gebruik niet langer in beeld
		Scheiden van waterstromen van verschillende samenstelling	Ongewijzigd
		Volledig vispasseerbaar maken van de Kleine Beerze	ongewijzigd
	Realiseren instandhoudingsdoelstelling Natura2000 gebieden	Faciliteren afwaartse beweging intensieve veehouderij cf reconstructie- plan	Ja; geen actieve inzet
		Instandhouding habitat drijvende waterweegbree	ongewijzigd
	Realiseren van een ecologisch knooppunt	Spekdonken en Molenbroek op robuuste wijze met elkaar verbinden met nieuwe natuur en aanleg van flankknopen op overgang beekdal naar Landschotse en Oirschotse Heide	Ja; geen herinrichting RV-zones. Wel omvorming gebied tussen spekdonken en Molenbroek
	Bescherming ecologische en ruimtelijke kwaliteiten van het beekdal en omgeving	Opstellen beeldkwaliteitsplan / landschapsplan tbv uitwerking versterking landschappelijke waarden	Ja, vooral verleidingsdocument
Versterking leefbaarheid buitengebied	Perspectief creëren voor economisch duurzame landbouw	Behouden, versterken en zo nodig creëren van toekomstvaste locaties voor agrarische ondernemers	Ja, vooral faciliteren van initiatiefnemers
		Stimuleren duurzame energieconcepten	Ja; nieuw
		Verbeteren van de landbouwkundige structuur in de gebieden aangrenzend aan bestaande en nieuwe natuur	Ja; geen grootschalige kavelruil, wel lokaal maatwerk
		Creëren van mogelijkheden voor verbreding van de bedrijfsvoering	Ja, vooral faciliteren van initiatiefnemers
		Zoveel mogelijk voorkomen van planologische	Ongewijzigd

Urgentie	Doelstelling	Uitwerkingsrichting	Wijziging tov SOK 2009
		schaduwwerking	
		Realiseren goede waterhuishouding (GGOR) in landbouwgebieden	Ja; geen zelfstandige opgave
	Versterken van de recreatieve aantrekkelijkheid van het gebied	Recreatief ontsluiten van de Ekkers	Ongewijzigd
		Ontwikkeling van routestructuren met recreatieve entrees en knopen	Ongewijzigd
		Ontwikkeling van routestructuren met recreatieve entrees en knopen	Ongewijzigd
		Benadrukken landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten	Ongewijzigd
		Invulling huisvestingsopgave in bestaande bebouwingsclusters (dorpen, linten en gehuchten)	Ja, geen zelfstandige opgave. Faciliteren initiatieven van derden mits evidente kwaliteitsimpuls
		Een aantrekkelijke omgeving creëren voor kenniswerkers	Ongewijzigd
		ruimte bieden aan nieuwe bedrijvigheid	ongewijzigd
Versterking ruimtelijke kwaliteit Kempen en omgeving Brainport	het creëren van een aantrekkelijk en duurzaam landschap	Ontwikkelen integratiezone dorp-beek door ruimte te bieden aan natuur, water en recreatief medegebruik bij Middelbeers en Vessem	ongewijzigd
		Verbetering en versterking ruimtelijke kwaliteit door versterken groene raamwerk en cultuurhistorie	Ongewijzigd
		Landschappelijke inpassing van de bebouwing	Ongewijzigd
		het creëren van een "logische" relatie tussen de inrichting van het landschap en de bewoners en gebruikers	ongewijzigd